

**II.
VLASTNÍ MATERIÁL**

**Výroční zpráva o plnění Národního akčního plánu (NAP) k bezpečnému používání
pesticidů v České republice za rok 2018**

Tato výroční zpráva popisuje rozsah plnění úkolů Národního akčního plánu k bezpečnému používání pesticidů v České republice (dále „NAP“) za rok 2018, které vyplývají z opatření uvedených v plánu. Každoroční předložení výroční zprávy o plnění NAP vládě ČR je stanoveno usnesením vlády ČR č. 660 ze dne 12. září 2012.

Výroční zpráva je předkládána k informaci.

Zpracovalo Ministerstvo zemědělství ČR.

Praha, červen 2019

Obsah

Úvod	3
Přehled vývoje spotřeby přípravků na ochranu rostlin za období 2014 - 2018	4
Plnění obecných opatření NAP (č. 4.1 - 4.12)	6
Plnění opatření NAP v oblasti ochrany zdraví lidí (č. 4.13 - 4.19)	12
Plnění opatření NAP v oblasti ochrany vod (č. 4.20 - 4.32).....	14
Plnění opatření NAP v oblasti snížení rizik spojených s používáním přípravků z hlediska necílových organismů a oblastí významných pro ochranu přírody a krajiny (č. 4.33 - 4.38)	20
Plnění opatření NAP v oblasti optimalizace využívání přípravků bez omezení rozsahu zemědělské produkce a kvality rostlinných produktů (č. 4.39 - 4.44)	21
Závěr	23
Seznam použitých zkratk	25

Úvod

Výroční zpráva o plnění NAP za rok 2018 je zaměřena na plnění konkrétních opatření uvedených v jednotlivých kapitolách aktualizovaného NAP s cílem zajistit jejich splnění do konce roku 2018. Zpráva též uvádí pokrok při řešení dlouhodobě plánovaných opatření NAP, zejména těch, která jsou přímo spojena s praktickou implementací směrnice 2009/128/ES.

NAP obsahuje několik dílčích cílů, jimiž je omezení rizik spojených s používáním přípravků na ochranu rostlin (POR) v oblasti ochrany zdraví (Ministerstvo zdravotnictví), v oblasti ochrany vody (Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo zemědělství), v oblasti ochrany necílových živých organismů (Ministerstvo životního prostředí) a optimalizace použití přípravků na ochranu rostlin s minimálním omezením rozsahu zemědělské produkce (Ministerstvo zemědělství).

Plnění některých cílů a některých opatření z NAP (např. rostlinolékařské poradenství, rezistence škodlivých organismů k přípravkům na ochranu rostlin nebo stav přípravy využití demofarem pro ověřování systému integrované ochrany rostlin) bylo řešeno souběžně v úzké spolupráci s Rostlinolékařskou radou MZe, která se schází dle potřeby nejméně však dvakrát ročně. K realizaci jednotlivých cílů NAP a přípravu aktualizace NAP pro roky 2018 - 2022 byla ustanovena mezirezortní Koordinační pracovní skupina (dále „KPS“), která se v roce 2018 sešla celkem čtyřikrát. Na jednotlivých pracovních jednáních KPS se řešila v roce 2018 některá důležitá aktuální témata (např. nastavení měřitelných cílů u aktualizace NAP, prodloužení ú. l. glyfosát, restrikce neonicotinoidních látek, systém povolování POR v EU a ČR, výjimky povolení u POR, harmonizované ukazatele rizika u POR, používání POR na železnicích, elektronická evidence POR, postupné zavedení používání 2D matrix kódů u POR, kvalita jakosti pitné vody, atd.).

Dne 6. 6. 2018 vstoupila v platnost aktualizace NAP pro bezpečné používání pesticidů pro roky 2018 – 2022. Tento materiál byl přijat vládou ČR a tato výroční zpráva již je vypracována pod tímto novým nastavením jednotlivých opatření.

Přehled vývoje spotřeby přípravků na ochranu rostlin (POR)

Za rok 2018 byla data o spotřebě přípravků na ochranu rostlin (dále jen „POR“) a dalších prostředků na ochranu rostlin získána cca od 3100 subjektů, které představují cca 75 % celkové výměry orné půdy, 84 % výměry chmelnic, 69 % výměry vinic, 52 % výměry sadů a 30 % výměry travních porostů v ČR. Sběr dat za rok 2018 byl proveden v souladu s Nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 1185/2009, v platném znění, a byl především

zaměřen na zemědělské plodiny, u kterých je prováděno zjišťování podle čl. 4 směrnice 2009/128/ES. Výběr subjektů probíhal ve spolupráci s Českým statistickým úřadem (dále jen „ČSÚ“) a data o spotřebě účinných látek byla dopočtena podle metodiky ČSÚ na základě stratifikovaného výběru.

Tab. 1 Přehled vývoje spotřeby přípravků na ochranu rostlin za období 2014 – 2018 (kg/rok)

Kategorie	2014	2015	2016	2017	2018
Aditiva a adheziva	311 916	383 151	429 984	325 667	338 266
Antitranspiranty	120 380	116 199	96 071	79 624	0
Fungicidy	3 544 002	3 484 816	3 508 737	3 555 348	3 291 781
Herbicidy a desikanty	6 334 267	5 986 093	6 108 874	6 046 744	5 504 059
Mořidla fungicidní	67 866	70 904	232 484	290 947	303 266
Mořidla insekticidní	2 798	3 309	13 735	15 581	12 851
Biopreparáty	32 346	35 529	43 125	51 515	66 559
Regulátory růstu a vývoje	1 138 975	1 222 713	1 145 151	1 320 472	1 057 910
Repelenty	5 880	2 040	474	4 406	1 239
Rodenticidy	179 721	278 437	129 128	61 981	71 570
Zoocidy	1 402 779	1 148 823	1 102 061	1 088 943	1 063 928
Celkem	13 140 930	12 732 014	12 809 824	12 841 228	11 711 429

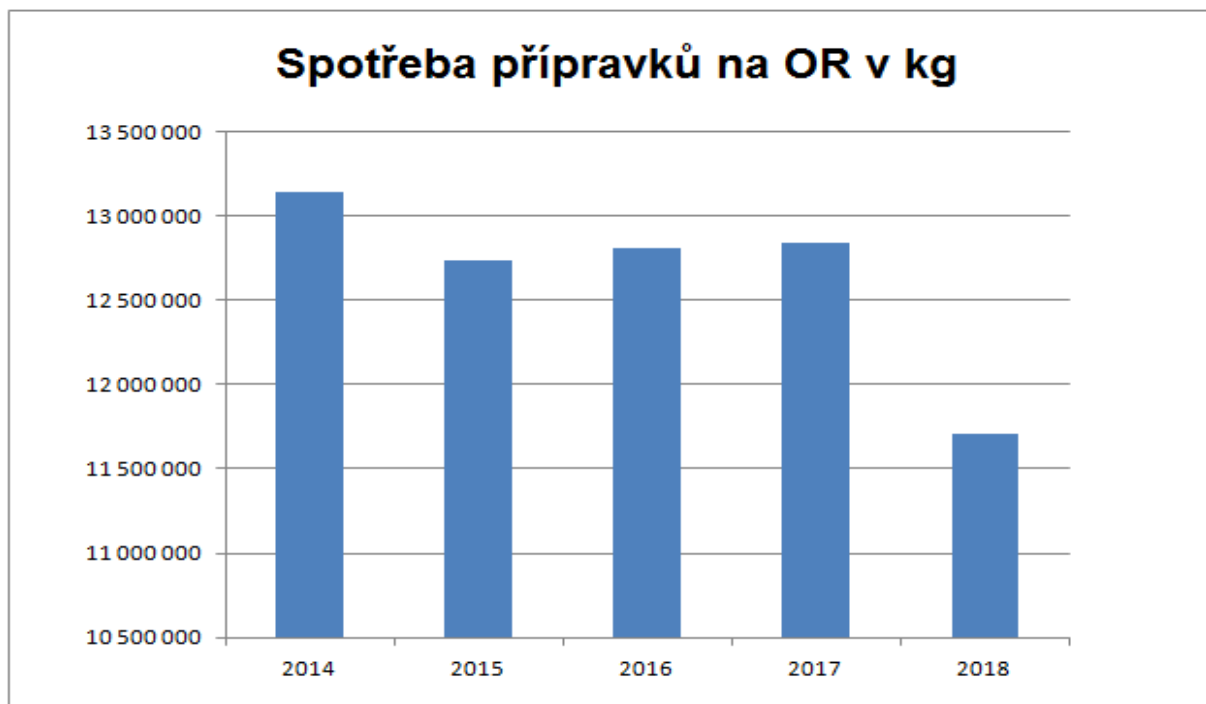
Zdroj: ÚKZÚZ (Pozn.: do kategorie zoocidy byly zařazeny: akaricidy, insekticidy, moluskocidy a nematicidy)

V porovnání s rokem 2017 došlo v roce 2018 k poklesu celkové spotřeby POR a pomocných prostředků aplikovaných na pozemku (zemědělská půda) – cca o 10 %. V jednotlivých kategoriích je největší pokles spotřeby zaznamenán u kategorie herbicidy a desikanty (cca 10 %) a fungicidy (cca 8 %), což splňuje trend, který byl požadován na omezení herbicidů. Naopak nárůst spotřeby byl zaznamenán u kategorie POR biopreparáty (cca

23 %), rodenticidy (cca 14 %). Ve spotřebě přípravků aplikovaných mimo pozemek (aplikace v mořicích stanicích, skladech rostlinných produktů a sklenících) nedošlo v roce 2018, v porovnání s rokem 2017, k výrazné změně v celkové spotřebě POR. Obdobně jako v letech 2016 a 2017 jsme do sběru dat pro rok 2018 zahrnuli i subjekty, které uvádějí na trh osiva namořená POR.

V roce 2018 byla spotřeba účinné látky glyfosát 558 836,95 kg. V porovnání s rokem 2017 (spotřeba 750 531,02 kg) došlo v roce 2018 k poklesu spotřeby o cca 25 %.

Oblast údržby železniční infrastruktury ve vztahu k používání glyfosátu pro hubení plevelů na železnici je zajišťována SŽDC s.o. Tato činnost byla na 30 % železnic prováděna profesionálními subjekty při využití technologie selektivní aplikace v letech 2017 – 2018. Dlouhodobými cíli je omezení rizik spojených s používáním přípravků v oblastech ochrany zdraví lidí, ochrany vod a ochrany životního prostředí, minimalizace množství aplikovaných přípravků bez omezení rozsahu ošetřovaných ploch a bez snížení účinku s přihlédnutím k antirezistentním strategiím, tedy bez snižování koncentrace přípravku. Vizí pro oblast železnice je nalezení plnohodnotné náhrady za glyfosát, nechemické metody není možné z provozních důvodů uplatňovat.

Zdroj: ÚKZÚZ

Plnění obecných opatření NAP:

4.1 Monitoring otrav lidí (Ministerstvo zdravotnictví)

Shromažďování informací o případech akutních a chronických otrav osob působených přípravky na ochranu rostlin (POR)

Rezort zdravotnictví upozorňoval na přetrvávající problém se shromažďováním informací o otravách. Jedná se o problém nejen ČR. Chybí právně zakotvená povinnost toto hlásit, ale v praxi se mnohem častěji naráží na podhodnocení nebo nenalezení skutečné příčiny obtíží.

Mezinárodní systémy pro hlášení jsou nastaveny odlišně. (Konkrétně: Mezinárodní klasifikace nemocí od Světové zdravotnické organizace nebo Registr nemocí z povolání, který je napojen na statistický systém EUROSTATu o nemocech z povolání, zvaný European Occupational Diseases Statistics).

Kromě toho se v poslední době ukazuje, že se v provozech „obecně“ část akutních poškození zdraví na pracovišti hlásí jako pracovní úraz. Důvodem může být i to, že uznání je jednodušší. t.j. rozhodne zaměstnavatel, není třeba spolupráce s klinikami nemocí z povolání a postižení se rychleji domohou odškodnění. Na druhou stranu tento postup neřeší například možné pozdní následky otrav.

K dispozici je však zpráva o činnosti Toxikologického informačního střediska z roku 2018, ze které vyplývá, že v daném roce bylo řešeno asi 600 dotazů (od laické veřejnosti i zdravotníků) týkajících se pesticidů. Dané číslo ukazuje, že problematice je třeba se věnovat.

Aktualizace vzdělávání k získání odborné způsobilosti pro nakládání s přípravky (především základních kurzů a doplňujících školení – rozsah, náplně apod.).

V lednu 2018 se uskutečnil dvoudenní seminář pro osoby pověřené MZ k poskytování znalostí, týkajících se ochrany zdraví lidí, podle §86a odst. 2) zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči, ve znění pozdějších předpisů. Zúčastnilo se ho 30 pověřených osob. SZÚ zajistil, ve spolupráci s MZ a NCO NZO, přednášející pro tento seminář.

SZÚ připravil a uveřejnil na své internetové stránce materiály určené školitelům pro nakládání s přípravky, které se týkají části ochrany zdraví. Konkrétně „Odborná způsobilost POR - témata pro doplňující školení“ www.szu.cz/tema/odborna-zpusobilost-por-temata-pro-doplnujici-skoleni a dále „Témata pro odbornou přípravu pro nakládání POR – zdraví“ www.szu.cz/tema/temata-pro-odbornou-pripravu-pro-nakladani-por-zdravi

SZÚ po dohodě s MZ připravil a uveřejnil na internetové stránce SZÚ otázky pro ústní přezkoušení z oblasti ochrany veřejného zdraví (platné od 1. 9. 2018) určené pro třetí stupeň odborné způsobilosti pro nakládání s přípravky (zákon č. 326/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 206/2012 Sb.). Materiál pokrývá celou problematiku ochrany zdraví lidí při nakládání s přípravky www.szu.cz/tema/otazky-pro-ustni-prezkouseni-oz-por-zdravi

SZÚ po dohodě s MZ připravil a předal na MZe podklady pro uveřejnění Časového rozvrhu pro jednotlivá témata základních kurzů a doplňujících školení podle vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 206/2012 Sb., o odborné způsobilosti pro nakládání s přípravky, pro témata týkající se ochrany veřejného zdraví do Věstníku MZe. MZe vyhovělo požadavku SZÚ a doplnilo do Věstníku požadovaný odkaz na stránky SZÚ, kde je možné se podrobně seznámit s tématy pro část „ochrany zdraví lidí“.

Z důvodu zvyšujícího se tlaku na dodržování bezpečnosti při aplikaci přípravků na ochranu rostlin a odborné způsobilosti spojené s touto aplikací zvažují oba resorty aktualizaci systému vzdělávání.

Jedním z problémů je spojování účastníků kurzů z různých stupňů odborné způsobilosti do společného „kurzu“. V současnosti v těchto případech pověřené organizace zajišťují oddělené vzdělání prvního a druhého stupně odborné způsobilosti tak, že obecná společná část témat, týkající se obsahu obou kurzů probíhá společně a specifika druhého stupně jsou přednášena odděleně v navýšené časové dotaci. Podle zákona o rostlinolékařské péči provádí kontroly těchto školících zařízení ÚKZÚZ a součástí těchto kontrol je i naplnění obsahu a rozsahu kurzů.

SZÚ průběžně sleduje, komentuje a využívá metody, postupy a modely hodnocení rizik přípravků pro zdraví lidí, včetně příslušných předpisů, jsou-li pro danou problematiku dostupné. Vzhledem k tomu, že ČR je v řadě případů zonálním hodnotitelem nebo naopak spolu zpravodajem, má možnost tyto postupy v průběhu celého roku porovnávat s ostatními členskými státy EU.

Monitoring otrav volně žijících živočichů (Ministerstvo životního prostředí)

V roce 2018 byla zveřejněna výzva projektu TAČR v programu Beta 2 „Vliv pesticidů na necílové druhy živočichů a regulace používání rizikových přípravků v zemědělství a lesnictví“. Cílem projektu bylo zpracování metodiky vlivu pesticidů na necílové skupiny živočichů a návrhy regulace jejich použití při lesnickém a zemědělském hospodaření. Na základě dialogu, který proběhl v první polovině roku 2018, byly navrženy některé změny a projekt je připravován k opětovnému vyhlášení (v roce 2019).

Strategie řešení problematiky otrav a dalších způsobů nelegálního zabíjení volně žijících živočichů

V průběhu roku 2018 pokračovala mezíresortní pracovní skupina k řešení problematiky otrav a nelegálního zabíjení volně žijících živočichů ve své činnosti. Postupně byly připraveny jednotlivé kapitoly Strategie, kapitola Insekticidy a rodenticidy včetně návrhů opatření byla projednána na pracovní schůzce s experty na MZe. Konečná verze Strategie byla připravena na konci r. 2018. Materiál bude předložen k mezíresortnímu projednání a schválení vládou ČR v r. 2019. Strategie je připravena pro období let 2020 - 2030.

4.2 a) **Nová aplikace Rostlinolékařského portálu: „Aktuální výskyty škodlivých organismů v okrese“** – aplikace, ve zcela novém pojetí, zpracovává rozsáhlé výsledky celostátního monitoringu výskytu škodlivých organismů rostlin na lokální úrovni, čímž je dobře využitelná v zemědělské praxi. Svým uživatelům poskytuje rozsáhlé aktuální soubory dat o výskytu vybraných škodlivých organismů ve zvolené plodině v rámci většiny okresů ČR. Aplikace nabízí přehledně zpracovanou situaci v daném okrese s barevně odlišenými třídami výskytu a mírou dosažení prahů škodlivosti, včetně odkazů na konkrétní škodlivé organismy s jednotlivými přehledy terénních dat, jednoduchými grafy a seznamy povolených přípravků na ochranu rostlin. Takto zpracované výsledky monitoringu výskytu škodlivých organismů lze efektivně využít při plánování návštěv vlastních zemědělských porostů a následného ochranného zásahu. Současná kategorizace povolených přípravků na ochranu rostlin v podobě „Semaforu přípravků“ může významně pomoci při rozhodování o jejich použití. Celá aplikace tak plní významnou roli při zavádění prvků integrované ochrany rostlin.

b) **Spuštění nové aplikace: „Mapy výskytu škodlivých organismů“** – aplikace poskytující data získávaná v průběhu celé zemědělské sezony rostlinolékařskými inspektory ÚKZÚZ v rámci monitoringu výskytu škodlivých organismů. Tento nástroj umožňuje dvojitý pohled na poskytovaná data, na která lze pohlížet buď v celorepublikovém měřítku (celoplošná situace výskytu daného škodlivého organismu na území ČR), nebo dle jednotlivých lokalit (celkový přehled všech aktuálně sledovaných škodlivých organismů na lokalitě).

c) **Spuštění nové aplikace: „Fytosanitární rizika EU“** – aplikace věnovaná regulovaným (karanténním), jiným rizikovým a na území ČR nově zjištěným škodlivým organismům. Legislativně ukotvená problematika dostupná v českém jazyce a využitelná zemědělci (ovocnáři, bramboráři), okrasnými a lesními školkaři, floristy a květináři apod.

d) **Rozvoj aplikace „Rezistence škodlivých organismů“** – zveřejněné informace o rezistenci septoriové skvrnitosti pšenice a chundelky metlice. Doplněné výsledky celoplošného monitoringu rezistence seznamu vybraných škůdců na území ČR (funkční úkol MZe).

e) **Rozvoj prognostických modelů** – napojení prognostických modelů sum efektivních teplot na předpovědní meteorologickou aplikaci Českého hydrometeorologického ústavu (ČHMÚ) Aladin = možnost predikovat očekávaný vývoj 3 dny dopředu. Rovněž byla zpracována rešerše ve střední Evropě dostupných prognostických modelů k výskytům škodlivých organismů. Probíhá programování algoritmů – nasazení 2019.

f) **Rozvoj „Fotogalerie“** – přidána problematika okrasných keřů (okrasné školkařství).

4.3 Plnění tohoto opatření je založeno na zahrnutí poradenství zaměřeného na rostlinolékařství do Programu rozvoje venkova ČR v letech 2014 – 2020 a v období 2021 - 2027 a na analýze stávajících národních systémů zemědělského poradenství, které se týkají nebo jsou využitelné v oblasti integrované ochrany rostlin, a na doporučení způsobu optimalizace podpory využitelného poradenství z neveřejných a veřejných zdrojů.

4.4 V roce 2018 byl vyhlášen projekt v rámci programu Technologické agentury ČR (TAČR) Beta, zaměřený na monitorování vlivů POR na necílové druhy (viz opatření č. 4.1). MŽP připravuje v rámci programů TAČR navazující návrhy projektů, které se budou zaměřovat na výzkum vlivů POR na necílové druhy.

4.5 SZÚ systematicky a dlouhodobě provádí osvětu směrem k žadatelům o povolení přípravků na ochranu rostlin zaměřenou na správnost a vysvětlení požadavků na označování, které musí být podle příslušných právních předpisů a v souladu s řízením rizik na etiketě těchto přípravků.

Při hodnocení pomocných prostředků na ochranu rostlin SZÚ již začal členit své hodnocení, které následně obdrží žadatel podle požadavků nové vyhlášky č. 132/2018 Sb.

Novela zákona o rostlinolékařské péči účinná od prosince 2017 zavedla povinnou registraci distributorů přípravků pro profesionální uživatele, rozdělila povinnosti distributorů přípravků pro profesionální a neprofesionální uživatele, rozšířila oznamovací povinnosti vůči ÚKZÚZ v oblasti přípravků a zvýšila limity pokut. Vyhláška o POR, platná od července 2018, zavádí např. povinnost označení POR tzv. 2D matrix kódy, uvádí předepsanou strukturu etikety POR a jmenuje specifika označení POR pro neprofesionální uživatele. V souvislosti s povinným označením 2D kódy a vedením evidence o distribuci propojené s těmito kódy je

však třeba upřesnit technické parametry kódů a upravit rozsah dotčených subjektů. Pravidla pro internetový prodej POR a jeho kontrolu a další nástroje k potlačování uvádění na trh nepovolených přípravků, mohou být upřesněny v rámci další plánované novelizace zákona o rostlinolékařské péči (326/2004 Sb.). Nejzákladnější formou osvěty je zveřejňování informací prostřednictvím webových stránek ÚKZÚZ. V roce 2018 také stále probíhalo hodnocení návrhů etiket, které byly ÚKZÚZ zaslány, při čemž je řada nejasností tvůrci etikety osvětlena.

4.6 V oblasti odhalování nepovolených přípravků na našem trhu navázal ÚKZÚZ a CCPA užší spolupráci s Policejním prezidiem ČR a v rámci pravidelného proškolení pracovníků policie byl pro Úřad služby kriminální policie a vyšetřování připraven workshop věnovaný ilegálním pesticidům, kterého se zúčastnilo cca 100 policistů. V listopadu se zástupci ÚKZÚZ, CCPA a GŘC účastnili setkání orgánů zabývajících se ochranou trhu před ilegálními přípravky skupiny zemí V4 v Maďarsku, kde společně informovali o stavu přípravy legislativních opatření a plánu na zavedení dohledatelnosti POR prostřednictvím 2D kódů a vyzvali státy V4, aby se k iniciativě připojily, protože rozšíření tohoto systému do dalších zemí povede k vyšší účinnosti, ochraně trhu a zjednodušení inspekční činnosti v této oblasti. Při přípravě výše uvedených povinností byla v roce 2018 uskutečněna pracovní jednání s odborníky z tabákového průmyslu, kteří již tuto povinnost mají zavedenou a následně byly připraveny ve spolupráci s ÚKZÚZ dvě možné varianty. Odbor zemědělských komodit MZe vybral 2. variantu, která řeší problém komplexněji, včetně zbudování datového úložiště. Vzhledem k tomu, že tuto variantu je možné realizovat až od 1. 1. 2022, bude neprodleně v tomto smyslu zahájen proces příslušné legislativní úpravy. V roce 2018 začala plně fungovat spolupráce ÚKZÚZ a Celní správy v oblasti výměny informací o dovozech přípravků. K jednotlivým zásilkám, které jsou Celní správou řešeny, se ÚKZÚZ vyjadřuje. Na základě vyjádření Celní správa zásilku buď propustí do volného obchodu, nebo zvolí jiný postup dle celní legislativy.

4.7 Rezort zdravotnictví připravil a předal na MZe požadavky na vzdělání v oblasti ochrany zdraví lidí v odborných školách, které byly zapracovány s přihlédnutím na požadované kompetence vyplývající ze Směrnice 2009/128/ES příloha č. 1 do příslušných Rámcových vzdělávacích programů.

Rezort zdravotnictví doporučuje, aby i na školách (různých stupňů) byl využíván materiál určený pro základní kurzy nebo doplňující školení, např. www.szu.cz/tema/temata-pro-odbornou-pripravu-pro-nakladani-por-zdravi

MZe ve spolupráci s odbornými institucemi připravilo moduly požadovaného rostlinolékařského vzdělání, které jsou zapracovány do Rámcových vzdělávacích programů u oborů, jejichž absolventi splňují odbornou způsobilost pro nakládání s přípravky na ochranu rostlin. Týká se to následujících oborů vzdělání:

(1) Obory vzdělání poskytující střední vzdělání s výučním listem, po jejichž absolvování se osoba po dobu 3 let považuje za držitele osvědčení prvního stupně, jsou:

- a) 41 - 51 - H/01 Zemědělec - farmář,
- b) 41 - 55 - H/01 Opravář zemědělských strojů a
- c) 41 - 52 - H/01 Zahradník.

(2) Obory vzdělání poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou nebo vysokoškolské magisterské studijní programy, po jejichž absolvování se osoba po dobu 3 let považuje za držitele osvědčení druhého stupně, jsou:

- a) 41 - 04 - M/01 Rostlinolékařství,
- b) 41 - 41 - M/01 Agropodnikání,
- c) 41 - 42 - M/01 Vinohradnictví,
- d) 41 - 44 - M/01 Zahradnictví,
- e) 41 - 45 - M/01 Mechanizace a služby a
- f) vysokoškolský magisterský studijní program se zaměřením na fyto techniku.

MZe, které je uznávacím orgánem pro výkon regulovaných povolání v roce 2018, vypracovalo stanovisko k magisterskému a bakalářskému studijnímu programu Rostlinolékařství za účelem získání nové akreditace těchto vysokoškolských oborů vzdělání.

4.8 Myšlenku začlenění základních kurzů a doplňujících školení pro získání osvědčení o odborné způsobilosti k nakládání s přípravky za využití podpůrných dotačních programů EU pro rozvoj venkova po roce 2017 ÚKZÚZ plně podporuje. Povinnost získání osvědčení o odborné způsobilosti pro profesionální uživatele vychází ze zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a ze směrnice 2009/128/ES. Jelikož používání přípravků na ochranu rostlin může přinášet rizika a nebezpečí pro člověka, zvířata a životní prostředí, je potřeba systémem odborné přípravy zajistit odbornou způsobilost a průběžné zvyšování povědomí v tomto směru. Prioritou je podpora malých a středních farem a pomoc mladým zemědělcům.

4.9 Rezort zdravotnictví (především SZÚ) se průběžně a dlouhodobě věnuje metodám stanovení a dále řízení rizik spojených s používáním přípravků na zdraví lidí. V rámci toho

SZÚ připravil pro uživatele přípravků vysvětlující text k ochranným vzdálenostem k ochraně zdraví lidí viz www.szu.cz/tema/ochranne-vzdalenosti-k-ochrane-zdravi-lidi.

4.10 - 4.12 Výzkumné organizace a univerzity mají za povinnost zveřejňovat dálkovým přístupem certifikované metodiky. Ústav je eviduje a v informačním systému uvádí jejich webové adresy (tam kde je to účelné). V současné době jsou certifikované metodiky v plném znění k dispozici na webových stránkách jednotlivých výzkumných organizací.

Plnění opatření v oblasti ochrany zdraví lidí:

4.13 V současné době je v prováděcím nařízení Komise (EU) 2015/408 uvedeno přibližně 25 % všech látek schválených v EU. Evropská komise vypracovala metodiku pro srovnávací posouzení a náhradu těchto účinných látek, kterou se řídí všechny členské země EU. Do současné doby je náhrada přípravků podle zmíněné metodiky spíše ojedinělým výsledkem. Důvodem je nejčastěji absence plnohodnotných alternativ, minoritní použití navázaná na daný přípravek nebo fakt, že se komparativní hodnocení často provádí u přípravku obdobného jiným povoleným přípravkům. Členské státy mají možnost v rámci Národních akčních plánů stanovit na národní úrovni i další látky, kromě látek uvedených v prováděcím nařízení Komise (EU) 2015/408. V ČR takové látky zatím stanoveny nebyly.

Rezort zdravotnictví průběžně a dlouhodobě apeluje na nutnost náhrady či vyloučení zvláště nebezpečných účinných látek v přípravcích. V případě, že je látka uvedena v prováděcím nařízení Komise (EU) 2015/408 nebo příloze E nařízení (ES) č. 540/2011, v platném znění, SZÚ upozorňuje na tuto skutečnost v hodnocení, které provádí. Přípravků, které mají jednu nebo více účinných látek uvedených v tomto seznamu, je v ČR t. č. povoleno relativně velké množství.

Vhodným nástrojem pro eliminaci takto nebezpečných účinných látek je srovnávací posouzení. SZÚ provádí toto srovnávací posouzení podle požadavků nařízení EU u biocidních přípravků. Tato posouzení jsou jednou z důležitých nástrojů k ochraně zdraví a životního prostředí.

SZÚ průběžně sleduje, komentuje a využívá metody, postupy a modely hodnocení rizik přípravků pro zdraví lidí, včetně příslušných předpisů, jsou-li pro danou problematiku dostupné. Vzhledem k tomu, že ČR je v řadě případů zonálním hodnotitelem nebo naopak spolu zpravodajem, má možnost tyto postupy v průběhu celého roku porovnávat s ostatními členskými státy EU.

4.14 ÚKZÚZ upravuje průběžně seznam v ČR povolených přípravků, seznam je dostupný na internetových stránkách ÚKZÚZ – Přípravky na ochranu rostlin.

4.15 ÚKZÚZ, Odbor rostlinolékařské inspekce v roce 2018 realizoval kontroly u subjektů (žadatelů i subjektů, které nežadají o dotace) v oblastech veřejné zeleně, ve skladech rostlinných produktů, okrasných školkách, v zahradnictví, u subjektů provádějících aplikaci POR na objednávku, atd.

Výběr subjektů ke kontrolám pro jednotlivá regionální pracoviště byl proveden:

1. Dle podaných žádostí o soustavnou rostlinolékařskou kontrolu v roce 2018
2. Ve skladech rostlinných produktů
3. U subjektů, které moří osivo
4. U subjektů používajících POR k údržbě silnic a železnic
5. U subjektů provozujících aplikaci POR na objednávku atd.

Kontroly u vybraných subjektů byly zaměřeny na dodržování povinností při nakládání s POR, tj. povinností při skladování POR, požadavky na používání POR (používání povolených POR, v povoleném rozsahu použití, nepřekračování maximálních povolených dávek POR, dodržování omezení POR z hlediska ochrany vod, včel, zvířat a dalších necílových organismů), funkční způsobilost používaných zařízení pro aplikaci POR a zajištění nakládání s POR odborně způsobilými osobami.

V roce 2018 bylo provedeno 320 kontrol, z toho bylo 126 kontrol u subjektů, které nežadají o dotace.

Z celkového počtu 320 kontrol bylo u 3 kontrol zjištěno porušení právních předpisů při nakládání s POR.

Při kontrolách bylo zjištěno v jednom případě porušení požadavku podmíněnosti, a to povinný požadavek na hospodaření (PPH) 10/2 (použití POR do nepovolené plodiny), v jednom případě požadavku PPH 10/4 – nesprávné použití POR v ochranném pásmu vodních zdrojů a v jednom případě nedodržení povinností v souvislosti s použitím přípravku klasifikovaného jako akutně toxický kategorie 1 nebo 2 (nepodání žádosti o souhlas s použitím podle § 50 zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči).

Podklady z kontrol byly předány k zahájení správního řízení o přestupku na oddělení legislativní a právní v rámci ÚKZÚZ.

ÚKZÚZ v roce 2018 uspořádal odborný seminář k integrované ochraně rostlin (IOR) a to „IOR při pěstování kukuřice“. Po celé republice probíhala řada seminářů se zaměřením na IOR – série ZZN, výzkumné ústavy apod. Pořádání seminářů se zaměřením na IOR je finančně podporováno MZe. Plodinové metodiky IOR jsou připravené (40 komodit + 26 druhů zeleniny) a průběžně se aktualizují.

Rezort zdravotnictví se průběžně a dlouhodobě angažuje ve stanovení odpovídajících ochranných opatřeních, je-li přípravek navržen pro používání v oblastech nejvíce rizikových pro zdraví lidí, zejména v oblastech využívaných širokou veřejností nebo zranitelnými skupinami obyvatel (podle směrnice 2009/128/ES, článek 12a).

SZÚ v návaznosti na jednání se zástupci ÚKZÚZ na téma používání POR, na něž se vztahuje ustanovení § 52b odst. 3 zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči účinného od 1. 12. 2017, připravil pro potřeby ÚKZÚZ materiál s názvem „Ochranné vzdálenosti k ochraně zdraví lidí“, jenž je obdobou informací zveřejněných na webových stránkách SZÚ pro uživatele POR (viz bod 4.9).

4.16 – 4.17 V roce 2015 na žádost ÚKZÚZ a MZe zpracovalo MŽP zkušební otázky k zákonu č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů. Od 01. 01. 2016 ÚKZÚZ tyto otázky zpracoval do zkoušek k získání odborné způsobilosti pro zacházení s přípravky na ochranu rostlin. Pověřená vzdělávací zařízení, která pořádají základní kurzy a doplňující školení pro získání odborné způsobilosti, zahrnula problematiku odpadů (povinnosti týkající se s nakládání, resp. likvidaci obalů od přípravků) do programu kurzů a školení na přelomu roku 2015 a 2016. Takto zpracované byly použity i v roce 2018.

4.18 - 4.19 Rezort zdravotnictví začlenil informaci o uzavřených dávkovacích systémech do programu semináře pro osoby pověřené k poskytování znalostí, týkajících se ochrany zdraví lidí (viz Opatření NAP č. 4.1 výše). SZÚ průběžně u zvláště nebezpečných přípravků, které t. č. nelze zakázat, požadavek na uzavřené dávkovací systémy uvádí v hodnocení SZÚ.

Plnění opatření v oblasti ochrany vod:

4.20 Součástí novely vodního zákona (účinné od 1. 1. 2019) je rozšíření kompenzací za prokázané omezení užívání pozemků a staveb v OPVZ také na pachtýře a nájemce. Kompenzace za prokázané omezení újmy vzniklé vlastníkům, nájemcům nebo pachtýřům v důsledku omezení plynoucích z režimu v OPVZ řeší MZe a nemůže být součástí vyhlášky, kterou se stanoví seznam vodárenských nádrží a zásady pro stanovení a změny ochranných pásem vodních zdrojů.

Za ochranná pásma vodních zdrojů se podle přechodného ustanovení vodního zákona považují také pásma hygienické ochrany. Plošná aktualizace historicky vymezených pásem PHO není momentálně proveditelná. Každé PHO by se muselo nově vymezit opatřením obecné povahy, což by bylo velice náročné vzhledem k velkému počtu PHO v ČR, a to jak pro uživatele vodního zdroje, tak pro vodoprávní úřady. Podle MZe je třeba situaci řešit tedy provádět aktualizace PHO dle potřeby jednotlivých ochranných pásem.

Dle odboru ochrany vod MŽP jsou nástroje k ochraně vydatnosti, jakosti a zdravotní nezávadnosti vodních zdrojů v současné době dostatečně zakotveny ve stávajícím vodním zákoně. Obecné zásady jsou zavedeny (a v praxi aplikovány) již od roku 2010 ustanovením § 30 zákona č. 254/2001 Sb., konkretizace zásad by měla být dle MZe stanovena ve vyhlášce.

4.21 V letech 2015 – 2018 proběhla rozsáhlá aktualizace zákresů ochranných pásem vodních zdrojů (dále jen OPVZ) v mapové vrstvě OPVZ, umístěné na Národním geoportálu INSPIRE (dále jen Geoportál), který je součástí informačního systému veřejné správy. Aktualizace OPVZ musela probíhat ručně, jelikož se jednalo o kontrolu souladu zákresu vymezení ochranných pásem v aktualizované mapové vrstvě s obsahem platných dokumentů vymezení ochranného pásma. Cílem aktualizace evidence OPVZ bylo zesouladit obsah existujících podkladů pro vymezení ochranných pásem s jejich grafickými zákresy, neboť správnost zákresů je pro praktické využití evidence zásadní.

Nadále bude evidence OPVZ průběžně aktualizovaná o nově vyhlášená, změněná nebo zrušená OPVZ. MŽP bude tato data OPVZ přebírat ve standardním režimu do evidence na Geoportálu z informačního systému veřejné správy - registru vodoprávní evidence. Aktualizovaná data jsou předávána MZe pro potřeby využití v informačním systému Veřejný registr půdy (LPIS) v pravidelných intervalech.

4.22 V letech 2017- 2018 byla novelizována hygienická legislativa pitné vody (novela zákona č. 258/2000 Sb. a prováděcí vyhlášky č. 252/2004 Sb.), která mj. ukládá provozovatelům vodovodů zpracovat rizikovou analýzu (tzv. posouzení rizik) celého systému zásobování pitnou vodou. Na tento úkol mají provozovatelé termín do roku 2023. I když nejde primárně o preventivní opatření zaměřené na snížení znečišťování zdrojů vod přípravy na ochranu rostlin, může v některých případech rozhodování o adekvátních nápravných opatřeních vést k výběru jiného, pesticidy méně zasaženého zdroje vody.

SZÚ jako každý rok zpracoval zprávu o kvalitě pitné vody v ČR (za rok 2017 - viz <http://www.szu.cz/tema/zivotni-prostredi/monitoring-pitne-vody>), včetně podrobného

přehledu výsledku monitorování pesticidních látek (PL). V r. 2017 se v pitné vodě z veřejných vodovodů vyskytovaly především tyto PL a jejich metabolity: acetochlor ESA a OA, alachlor ESA, desethylatrazin, atrazin, hexazinon, chloridazon-desphenyl, chloridazon-desphenyl-methyl (dle IS PiVo). SZÚ prováděl v roce 2018 drobný výzkum, když každý měsíc sledoval obsah 21 PL a jejich metabolitů ve čtyřech vybraných vodovodech, aby zjistil, jaká je dynamika obsahu PL v průběhu roku. Výsledky budou publikovány v roce 2019. Krajské hygienické stanice měly i v roce 2018 více práce se schvalováním žádostí o mírnější hygienický limit (tzv. výjimku z kvality pitné vody) pesticidních látek v pitné vodě. Počet těchto vodovodů, bohužel, neustále stoupá. K 1. 12. 2018 musela být taková výjimka udělena již pro 75 vodovodů, z toho u 55 vodovodů se jednalo o výjimku u jedné PL, u 15 vodovodů pro dvě PL a u 5 vodovodů pro tři a více PL.

4.23 Monitoring reziduí v podzemních a povrchových vodách je součástí Rámcového programu monitoringu, který byl sestaven na období 2019 – 2024. Program provozního monitoringu podzemních vod pro roky 2019 – 2020 byl aktualizován podle výsledků situačního a provozního monitoringu z roků 2016 – 2018 s ohledem na požadavky NAP pro snížení užívání pesticidů v ČR. Monitoring reziduí v povrchových vodách je součástí monitoringu jednotlivých oblastí povodí. Detailní seznam účinných látek včetně jejich vlastností, použití a toxicitě je zveřejněn na webových stránkách Českého hydrometeorologického ústavu (ČHMÚ) v rámci informačního systému *Pasportizace pesticidů* (<http://hydro.chmi.cz/pasporty/>). Výsledky monitoringu podzemních a povrchových vod jsou zveřejňovány na stránkách ČHMÚ v aplikaci IS ARROW. Arrow je přístupný pro registrované uživatele. Přihlašovací údaje zřizuje MZe na základě písemné žádosti.

4.24 V roce 2018 bylo přijato prováděcí rozhodnutí komise č. 2018/840, které stanovuje aktuální seznam sledovaných látek, tzv. druhý Watch List, jehož součástí jsou i pesticidy, které jsou monitorovány v povrchových vodách. V roce 2018 nedošlo ke změně NEK – stanovení environmentální kvality.

4.25 ÚKZÚZ zajišťuje kontinuální systém kontroly dodržování správných zásad použití přípravků jak v rámci plánovaných kontrol u subjektů hospodařících na pozemcích v OPVZ a sousedících s útvary povrchových vod, tak v návaznosti na podněty zaslané v souvislosti se zjištěním nadlimitních koncentrací reziduí přípravků ve zdrojích pitné vody (povrchové, podzemní).

V roce 2018 provedl ÚKZÚZ celkem 53 cílených národních kontrol v lokalitách s nadlimitním výskytem reziduí POR ve vodách dle výsledků monitoringu ČHMÚ. Na základě kontrol u zemědělských subjektů hospodařících v daných lokalitách nebylo zjištěno použití

nepovolených přípravků. V jednom případě bylo jistěno nedodržení požadavků z hlediska ochrany vod.

Kromě cílených národních kontrol a kontrol na podnět plánuje ÚKZÚZ každoročně s využitím rizikové analýzy kontroly podmíněnosti u žadatelů o dotace, kde je faktor umístění pozemků v OPVZ podmínkou pro výběr ke kontrole vždy, s výjimkou náhodného výběru, což je cca 23 % z celkových 100 % subjektů vybraných ke kontrole.

V roce 2018 obdržel ÚKZÚZ celkem 10 podnětů s ohledem na nadlimitní koncentrace reziduí POR ve zdrojích pitné vody. Jednalo se zejména o podněty KHS, obcí a vodárenských společností. Podněty obsahovaly zjištění překročení limitů pro pesticidy v pitné vodě, tj. nálezy metabolitů účinných látek nad 0,1 µg/l, metabolity dimethachlor ESA, acetochlor ESA, alachloru ESA, metabolit dichlobenilu a rezidua chloridanozu a hexazinonu. V jednom případě nebyly konkrétní výsledky monitoringu reziduí v pitné vodě v podnětu uvedeny. Bylo požadováno prověření používání POR s ohledem na dodržování požadavků na ochranu zdrojů pitné vody na konkrétním pozemku.

V návaznosti na vyhodnocení naměřených hodnot reziduí POR v podnětech Odborem přípravků na ochranu rostlin (dále jen „OPOR“) v rámci ÚKZÚZ se zohledněním limitů pro povolování POR (pro účinnou látku a toxikologicky relevantní metabolit 0,1 µg/l a toxikologicky nerelevantní metabolit 10 µg/l), byl v jednom případě podnět prověřen kontrolou u subjektu hospodařícího v OPVZ, a to s výsledkem bez zjištění porušení požadavků na používání POR.

V případech s výskytem metabolitů acetochlor ESA a alachlor ESA nebylo nutné prověřovat kontrolou s ohledem na zkušenosti z předchozích let a vyjádření OPOR, že pravděpodobný výskyt je z dřívějšího povoleného použití, tzn. stará zátěž, jak je také uvedeno v NAP k bezpečnému používání pesticidů v ČR pro období 2018 – 2022. V ostatních případech byly provedeny úkony předcházející kontrole, na jejichž základě bylo vyhodnoceno, že není nutné pokračovat kontrolou. V jednom případě byla vodárenská společnost požádána o doplnění údajů v podnětu, ale bez zpětné odezvy.

Tab. 2 Přehled výsledků jednotlivých typů kontrol za rok 2018 se zaměřením na požadavky týkající se ochrany vod (požadavky Cross Compliance - PPH 10/1, 10/4, 10/7, DZES 1)

Typ kontrol	Počet kontrol celkem	Počet kontrol se závadami celkem	Počet kontrol s porušením PPH 10/1	Počet kontrol s porušením PPH 10/4	Počet kontrol s porušením PPH 10/7	Počet kontrol s porušením DZES 1c
Kontroly plánované CC	332	11	0	5	1	1
Kontroly mimořádné CC	1	0	0	0	0	0
Národní kontroly plánované (rezidua)	53	1	1	0	0	0
Delegované kontroly plánované (DZES 1)	169	0	0	0	0	0

Zdroj: ÚKZÚZ

Podklady z kontrol byly předány k zahájení správního řízení o přestupku na oddělení legislativní a právní v rámci ÚKZÚZ.

4.26 Kromě EPH využívají zemědělské subjekty (s výměrou nad 500 ha) pro evidenci POR softwarové produkty komerčních firem (za poplatek). Jak EPH, tak softwarové produkty umožňují exportovat data pro účely statistiky spotřeby POR a kontrolu ÚKZÚZ do IS STATPOR s uvedením souhrnné spotřeby POR na jednotlivé plodiny za celý zemědělský subjekt (žadatele o dotace), nikoliv ve vztahu k pozemku.

Pomalá realizace je ve zlepšování komunikace a sdílení informací mezi profesionálními uživateli pesticidů hospodařícími v ochranných pásmech vodních zdrojů a ochranných vzdálenostech, vodoprávními úřady a vodohospodáři. Subjekty produkující pitnou vodu tak jen s obtížemi mohou předjímat rizika spojená s výskytem nebezpečných pesticidů a jejich rozkladných produktů v surových vodách.

4.27 Posuzování použitelnosti přípravků na ochranu rostlin obecně i z hlediska jejich použitelnosti v OPVZ probíhá v rámci registračních řízení o povolení látek, které je v kompetenci ÚKZÚZ a který podával požadované informace v průběhu roku 2018.

4.28 – 4.29 Problematickou oblastí při tvorbě OPVZ je doposud nerealizované sjednocení postupů pro stanovení ochranných pásem. K této problematice nebyla dosud přijata prováděcí vyhláška o ochranných pásmech, jak předpokládá § 30, odstavec 13 zákona č. 254/2001 Sb., takže nadále platí se zákonem ne zcela kompatibilní původní vyhláška č. 137/1999 Sb., která je z hlediska současných poznatků zajišťujících ochranu vodních zdrojů zastaralá a rozsahem definovaných pravidel pro vymezení OPVZ nedostatečná. Z hlediska reakce na aktuální předpisy je stav v ochraně zdrojů pitných vod takový, že do současné doby byla pouze část ochranných pásem vodních zdrojů podzemních vod přehodnocena a následně stanovena v intencích zákona č. 14/1999 Sb., resp. zákona č. 254/2001 Sb. Řada nových návrhů ochranných pásem vodních zdrojů sice byla zpracována, ale ve správním řízení se projednává i několik let a nepochybně největší část zdrojů pitných vod nemá dosud ve smyslu platných předpisů přehodnocen způsob ochrany a stanoveno OPVZ. V praxi tak běžně dochází k situacím, že se vedle sebe „potkávají“ dříve stanovená tzv. pásma hygienické ochrany (PHO) vodních zdrojů a nově stanovená OPVZ.

4.30

Protierozní ochrana půdy

MZe od roku 2019 rozšířilo plochu půdy chráněné před vodní erozí z 10,52 % na 25 % orné půdy (tzv. redesign vrstvy erozní ohroženosti půdy). Došlo tedy k rozšíření chráněné plochy půdy v rámci standardu DZES 5, jehož plnění je jednou z podmínek získání zemědělských dotací. S touto změnou souvisí i série školení zemědělských poradců i zemědělců, kterou MZe v současné době zajišťuje prostřednictvím ÚZEI.

Dále MZe ve spolupráci s výzkumnými organizacemi vyvíjí metodické nástroje a aplikace k ochraně půdy, např. Protierozní kalkulačka, Integrace optimalizace velikosti a rozměrových parametrů půdních bloků ve vztahu k efektivní zemědělské výrobě a ochraně zemědělského půdního fondu apod.

Protierozní ochrana je jedním z hlavních témat Demonstračních farem, které MZe podporuje v rámci dotačního programu 9.F.m. Tyto farmy prezentují účastníkům demonstračních akcí již zavedené postupy a technologie hospodaření na erozně ohrožených pozemcích.

Udržování organické hmoty v půdě

Organická hmota v půdě je dalším tématem dotačního programu Demonstrační farmy. Zemědělci se v rámci demonstračních akcí seznamují s možnostmi udržení či navýšení

obsahu kvalitní organické hmoty v půdě. Od roku 2019 bylo téma rozšířeno o využití kompostů v zemědělství. Za tímto účelem byla do programu zařazena nová demonstrační farma, která provozuje kompostárnu a komposty rovněž aktivně využívá při svém hospodaření.

Omezování zhutnění půdy

Jednou z půdoochranných technologií využitelných pro plnění standardu Dobrý zemědělský environmentální stav (DZES) 5 je podrývání. Od roku 2019 byla možnost využití této technologie rozšířena i na pěstování řepky (do roku 2018 byla pouze pro řepu cukrovou).

4.31 Na pracovní skupině pro přípravu Společné zemědělské politiky (SZP) bylo požadováno v roce 2018, aby mohla být navržena intervence do nové SZP týkající se omezení výskytu reziduí pesticidů v pitné vodě, je nutné nejprve zpracovat analýzu stavu. Pro analýzu byla poskytnuta data z monitoringu reziduí od ČHMÚ (Mgr. Kodeš) a od zdravotního ústavu (MUDr. Kožíšek).

4.32 Jednou z metod využívaných pro zajištění plnění opatření NAP je stanovení prostorově a časově definovaných pozemků, na nichž používání přípravků představuje vyšší riziko pro necílové organismy a prostředí (tzv. „hot spot management“). Mezi hlavní faktory vyššího rizika patří:

- plošné a časté používání jednoho nebo více přípravků v rámci určité indikace (plodina + škodlivý organismus) na určitém území ve spojení s dalšími rizikovými podmínkami, např. četné dešťové srážky nebo půda ohrožená erozí,
- stále se zhoršující kvalita půdy,
- vodní útvary, kde kvalita vody (podzemní, povrchové) překračuje z hlediska pesticidů NEK (normy environmentální kvality).

Plnění opatření v oblasti snížení rizik spojených s používáním přípravků z hlediska necílových organismů a oblastí významných pro ochranu přírody a krajiny:

4.33 Bude plněno částečně na základě výsledků projektu z programu TAČR Beta (konec projektu v roce 2021). Součástí projektu je návrh regulace POR na necílové druhy při zemědělském hospodaření.

4.34 - 4.35 K získání podpory pro živočišnou výrobu ze Státního zemědělského intervenčního fondu je zvýhodněn žadatel hospodařící v povodí vodárenské nádrže, u které je prokázán nadlimitní výskyt pesticidů ve vodě sloužící pro lidskou spotřebu. Živočišná výroba se zvýhodněnou podporou musí být založena především na vlastní krmivové

základně pěstované s využitím minimálních množství POR (například leguminózy a víceleté pícniny).

S ohledem na plnění dílčího cíle I. k) v oblasti ochrany necílových živých organismů je v tabulce níže uveden počet kontrol v rámci dozoru nad dodržováním podmínek pro profesionální používání přípravků v oblastech významných z hlediska ochrany přírody a krajiny (v chráněných územích) a počet závad zjištěných při těchto kontrolách.

Tab. 3 Počet kontrol se závadami používáním POR

Typ kontrol	Počet kontrol celkem	Počet kontrol se závadami celkem
Kontroly CC	78	1 (porušen požadavek PPH 10/4)
Národní kontroly	93	0
Delegované kontroly	11	0

Zdroj: ÚKZÚZ

Podklady z kontroly byly předány k zahájení správního řízení o přestupku na oddělení legislativní a právní v rámci ÚKZÚZ.

4.36 Výsledky budou známy v roce 2020.

4.37 Vyhláška o profesionálních zařízeních pro aplikaci přípravků, která je v plánu legislativních prací na rok 2019 s ohledem na nové normativní předpisy EU, není příslušným předpisem ke stanovení povinností vztažených na vybavení a provoz secích strojů. Pokud by bylo cílem regulovat vybavení a použití secích strojů zákonnou normou, vyžadovalo by to např. začlenění nového ustanovení do zákona o rostlinolékařské péči se stanovením podrobností ve vyhlášce o ochraně včel. Aktuálně je případná povinnost použít dané vybavení součástí označení POR, které by se mělo přenést na obal osiva.

4.38 MŽP společně s MZe a dalšími dozorovými orgány připravovalo finální podobu Strategie řešení nelegálního zabíjení a otrav volně žijících živočichů. Tato finální verze se připravuje do mezirezortního připomínkového řízení, které se uskuteční v roce 2019.

Plnění opatření v oblasti optimalizace využívání přípravků na ochranu rostlin bez omezení rozsahu zemědělské produkce a kvality rostlinných produktů:

4.39 ÚKZÚZ v roce 2018 uspořádal odborný seminář k integrované ochraně rostlin (IOR) a to „IOR při pěstování kukuřice“. Po celé republice probíhala řada seminářů se zaměřením

na IOR – série ZZN, výzkumné ústavy apod. Pořádání seminářů se zaměřením na IOR je finančně podporováno MZe. Plodinové metodiky IOR jsou připravené (40 komodit + 26 druhů zeleniny) a průběžně se aktualizují.

4.40 Požadavky na diagnostiku škodlivých organismů jsou součástí diagnostických standardů a oficiálních evropských metodik a postupů (EPPO protokolů), které uplatňujeme v rámci našich akreditovaných diagnostických laboratoří. Molekulárně-biologické metody jsou využívány stále častěji v případech, kdy klasické přímé metody, jako například světelná mikroskopie, nejsou schopny přesné determinace škodlivých organismů, zvláště v některých raných vývojových stádiích – vajíčka, larvy, pupária nebo se uplatňují například při detekci škodlivých organismů – virů, bakterií, fytoplazem - ve vektorech. V těchto případech je jedinou možností pro identifikaci využití právě molekulárně- biologických metod. Představují také zrychlení diagnostiky, oproti klasickým metodám, které vyžadují kombinaci různých technik, jako jsou kultivace na médiích, barvení buněk, fluorescenční mikroskopie.

Kontinuálně probíhá vývoj a zavedení nových metod pro stanovení reziduí pesticidů v potravinách zejména v návaznosti na rozšiřující se požadavky evropských předpisů pro sledování reziduí pesticidů v potravinách rostlinného a živočišného původu. Vývoj metod probíhá ve spolupráci s vědeckou základnou, v oblasti metod na stanovení reziduí pesticidů SZPI spolupracuje s Vysokou školou chemicko-technologickou.

4.41 V roce 2018 se žádná farma zaměřená na integrovanou ochranu rostlin (IOR) nepřihlásila. V roce 2019 se na toto téma přihlásila Ekofarma Petr Marada (Šardice). Farmě byl výběrovou komisí udělen statut Demonstrační farma, takže demonstrační akce na toto téma by měly probíhat od roku 2019. Farma „Šardice“ sice nevyužívá zcela všechny prvky IOR (osm zásad IOR), ale vzhledem k tomu, že určité pozitivní věci může ukázat (a jinou farmu na toto téma zatím nemáme) byla podpořena jako „farma demonstrační“.

4.42 Řešení organizace vzdělávání – kurzy pro způsobilost pro práci s přípravky na ochranu rostlin – viz str. 7-8, část „Aktualizace vzdělávání“.

4.43 Stávajícím úkolem je vytvoření pružného systému povolování přípravků v rámci menšinového použití tak, aby byla zachována schopnost zajistit dostatečnou ochranu před škodlivými organismy,

4.44 viz bod 4.2 a), b)

Závěr

Úkoly, vyplývající z opatření NAP v České republice, byly v roce 2018 plněny průběžně ve všech oblastech zaměření NAP: oblasti ochrany zdraví lidí, ochrany vod a oblasti snížení rizik spojených s používáním přípravků na ochranu rostlin z hlediska necílových organismů. V červnu 2018 byla vládou ČR schválena aktualizace NAP pro bezpečné používání pesticidů pro roky 2018 - 2022 a byla včas zaslána v anglické verzi na Evropskou komisi a tato revidovaná verze byla přijata.

V roce 2018 byl dále aktualizován a rozvíjen Rostlinolékařský portál na internetových stránkách ÚKZÚZ, který obsahuje data a informace potřebné pro rozhodování profesionálních uživatelů přípravků o účinné a ekologicky příznivé metodě ochrany rostlin. ÚKZÚZ nadále také uveřejňuje informace o přípravcích na ochranu rostlin potřebné pro zvýšení kvality monitoringu reziduí účinných látek přípravků ve vodách. ÚKZÚZ pokračoval v roce 2018 v cílených kontrolách zaměřených na ověření dodržování specifických omezení při používání přípravků na ochranu rostlin v oblastech s nadlimitními koncentracemi reziduí přípravků ve zdrojích vody, v kontrolách subjektů používajících přípravky v odvětvích mimo zemědělství, dále v kontrolách uvádění na trh nepovolených přípravků, nakládání s obaly od přípravků, apod. V roce 2018 byla také plněna opatření NAP zaměřená zejména na jednorázovou osvětovou činnost v oblasti předcházení rizik při používání přípravků (příručky a metodiky pro profesionální i neprofesionální uživatele přípravků na ochranu rostlin a odborné semináře).

V dalších letech bude pokračovat plnění dosud nesplněných opatření NAP a zaměří se např. na zvýšení povědomí o rezistenci populací škodlivých organismů proti účinným látkám POR na území ČR, včetně zajištění odpovídajících antirezistentních strategií – např. dostupnosti přípravků na ochranu rostlin, k jejichž účinným látkám dosud není rezistence škodlivých organismů známá. Rovněž se musí zaměřit na elektronickou evidenci POR a s tím spojené zavedení 2D matrix kódů u POR. To by mělo přispět k jejich lepší dohledatelnosti a boje proti nelegálním přípravkům, které se čím dál častěji objevují na trhu. Dále je potřebné řešení novely vyhlášky MŽP č. 137/1999 Sb., kterou se stanoví seznam vodárenských nádrží a zásady pro stanovení a změny ochranných pásem vodních zdrojů ze strany MŽP a stanovení zásad hospodaření v OPVZ spolu s posouzením možnosti pěstování technických plodin (kukuřice, řepka) v těchto pásmech spojených s provozováním bioplynových stanic.

MŽP pokračuje (zák. č. 254/2001 Sb. §§ 21 a 22 odst. 4 – vodní zákon) v aktualizaci evidence ochranných pásem (OPVZ, PHO) umístěné na Národním geoportále INSPIRE, a to

zesouladěním obsahu existujících podkladů pro vymezení ochranných pásem s jejich grafickými zákresy. Z uvedené evidence poté vychází LPIS vedený MZe, jež slouží zemědělcům, ÚKZÚZ a veřejnosti k rychlému a jednoduchému přístupu k aktuálním údajům.

V roce 2019 se bude pokračovat v aktualizaci databáze o vyhlášených OPVZ a PHO. S tím byl spojený mimořádný tematický úkol zadaný ÚZEI a Výzkumnému ústavu zemědělské techniky, kterým byl v roce 2018 ukončen a byl vyčíslen návrh kompenzace v OPVZ. V roce 2018 byl realizován dotační program MZe - 9.F.m. - Demonstrační farmy, pro oblast ochrany půdy, s důrazem na realizaci protierozních opatření. Zároveň bylo připravováno rozšíření tohoto programu pro rok 2018 na oblast integrované ochrany rostlin a byla vytipována jedna ukázková farma na Moravě v oblasti integrované ochrany rostlin. S rozšířením dotačního programu 3. a. (biologická ochrana) o obiloviny a luskoviny postupně vzrůstá zájem o využívání biologické ochrany rostlin, to je dokládáno zvyšujícím se počtem žadatelů a celkovými vyplacenými finančními prostředky.

V roce 2018 Evropská komise zaslala seznam kurzů v oblasti IOR a vyzvala všechny ČS, aby navrhly vhodné účastníky. Za ČR se v roce 2018 účastnil jeden účastník z MZe a v roce 2019 a 2020 budou navrženi další experti na národní a regionální úrovni, které se konají v různých ČS a jsou zaměřeny podle pěstebních podmínek každého ČS.

Rokem 2018 byly zahájeny přípravy k „Roku zdraví rostlin 2020“. Do této akce jsou zapojeny organizace jako MZe, ÚKZÚZ, Česká akademie zemědělských věd, Česká společnost rostlinolékařská, Česká asociace ochrany rostlin a Česká zemědělská univerzita v Praze. Konaly se čtyři schůzky, kde byly projednány akce s tím spojené, návrh loga a baneru, tisková zpráva na stránkách ÚKZÚZ a České akademie zemědělských věd. V roce 2019 se bude aktivně pokračovat v přípravách a hledat finanční podpora.

Rezort zdravotnictví (SZÚ) se průběžně a dlouhodobě věnuje metodám stanovení a dále řízení rizik spojených s používáním přípravků na zdraví lidí. V rámci toho SZÚ připravil pro uživatele přípravků vysvětlující text k ochranným vzdálenostem k ochraně zdraví lidí viz. www.szu.cz/tema/ochranne-vzdalenosti-k-ochrane-zdravi-lidi.

Z hlediska zachování a zvýšení odborné způsobilosti pro práci s přípravky na ochranu rostlin profesionálních pracovníků je nutná aktualizace systému vzdělávání. Zejména je třeba zvýšit časovou dotaci vzdělávacího procesu a doplnit ji do vyhlášky č. 17/2018 Sb.“).

Stávajícím úkolem je vytvoření pružného systému povolování přípravků v rámci menšinového použití tak, aby byla zachována schopnost zajistit dostatečnou ochranu před škodlivými organismy.

V průběhu roku 2018 pokračovala meziresortní pracovní skupina k řešení problematiky otrav a nelegálního zabíjení volně žijících živočichů ve své činnosti. Postupně byly připraveny jednotlivé kapitoly Strategie, kapitola Insekticidy a rodenticidy včetně návrhů opatření byla projednána na pracovní schůzce s experty na MZe. Konečná verze Strategie byla připravena na konci r. 2018. Materiál bude předložen k meziresortnímu projednání a schválení vládou ČR v r. 2019. Strategie je připravena pro období let 2020 - 2030.

Tab. 4 Seznam použitých zkratk

Zkratka	Celý název
AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny
CC	Cross compliance
CCPA	Česká asociace ochrany rostlin
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČR	Česká republika
ČSR	Česká společnost rostlinolékařská
ČSÚ	Český statistický úřad
ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
DZES	Dobry zemědělský environmentální stav
EFSA	Evropský úřad pro bezpečnost potravin
EK	Evropská komise
EP	Evropský parlament
EPPO	Evropská a Středozevní organizace ochrany rostlin
EU	Evropská unie
GŘC	Generální ředitelství cel
IOR	Integrovaná ochrana rostlin
IS	Informační systém
KHS	Krajská hygienická stanice
KPS	Koordinační pracovní skupina
MLR	Maximální limit reziduí

MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MZ	Ministerstvo zdravotnictví ČR
MZe	Ministerstvo zemědělství ČR
MŽP	Ministerstvo životního prostředí ČR
NAP	Národní akční plán pro bezpečné používání pesticidů v České republice
NCO NZO	Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů
OPVZ	Ochranná pásma vodních zdrojů
POR	Přípravky na ochranu rostlin
PL	Pesticidní látka
PHO	Pásmo hygienické ochrany
PPH	Povinné požadavky hospodaření
RL portál	Rostlinolékařský portál
Rostlinolékařský zákon	Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změnách některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Směrnice pro udržitelné používání pesticidů	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/128/ES, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství za účelem dosažení udržitelného používání pesticidů
SOVAK	Sdružení vodovodů a kanalizací
SZPI	Státní zemědělská potravinářská inspekce
SZÚ	Státní zdravotní ústav
SVS	Státní veterinární správa
ŠO	Škodlivý organismus
TAČR	Technologická agentura České republiky
ÚKZÚZ (ÚSTAV)	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
V4	Visegrádská čtyřka

VaK	Vodovody a kanalizace
VŠCHT	Vysoká škola chemicko-technologická
VÚKROM	Zemědělský výzkumný ústav Kroměříž
ZZN	Hospodářské potřeby a.s.

Zdroj: MZe